1958, 7

וואָס עס איז פאָרגעקומען צווישען פרעמיער בן־גוריון און רבי וועלוועלע בריסקער

אַ באַריכט אַז בן גוריון האָט געוואָלט קומען צום בריסקער רב אויף אַ שמועס און דער רב האָט זיך אַנטזאַגט אים אויפצונעמען. — וואָס איז דער אמת וועגען דער געשיכטע? — דעם רב׳ס ערקלערונג.

פון הרב אהרן ב. שורין

אין דעם העברעאישען זשורנאַל „עין בעין", וואָס ערשיינט אין ירושלים, איז דאָרט לעצטען פרייטאָג, ט"ו מנחם אָב, תשי"ח, (דעם ערשטען אויגוסט, 1958) געווען געדרוקט אַן אויסערגעוועהנליכע סענסאַציאָנעלע נייעס, וואָס וועט אַרויסרופען אַלערליי קאָמענטאַרען אין די פאַרשיידענע אידישע קרייזען פון ישראל און פון אַמעריקע.

די אויסערגעוועהנליכע נייעס איז, אַז דער פרעמיער פון ישראל דוד בן־גוריון האָט געמאַכט א פאַרזוך צו האָבען אַ פערזענליכען, אויג־אויף־אויג, שמועס מיט׳ן באַרימטען בריסקער רב, דעם גאון רבי וועלוועלע בריסקער (הרב יצחק זאב סאָלאָווייטשיק, שליט"א), וועלכער וואוינט זינט יאָרען אין ירושלים.

אָט דער „פאַרזוך" פון פרעמיער בן־גוריון צו האָבען אַ שמועס מיט ר׳ וועלוועלע׳ן, שרייבט די צייטונג, איז פאָרגעקומען אין די „הייסע" קריזיס־טעג פון דעם ישראל קאַבינעט, נאָך דער רעזיגנאַציע פון די רעליגיעזע מיניסטאָרען, איבער דער פראַגע: „ווער עס איז אַ איד אין ישראל?" דער „עין בעין" דערצעהלט אָבער, אַז דער שמועס צווישען „פרעמיער און רב" איז ניט צו שטאַנד געקומען ווייל... דער רב האָט זיך אַנטזאָגט אויפצונעמען דעם פרעמיער.

די צייטונג וויים אויך צו דערצעהלען, אַז דוד בן־גוריון האָט זיך אַזוי לייכט ניט געלאָזען אַנטזאָגען דעם „אוידיענץ פאַרזוך" און האָט געבעטען דעם זעלבען פאַרטרויאונגס־שליח צו פרעגען ווידער ביי ר׳ וועלוועלע׳ן זיין אורזאַך: פאַרוואָס ער וויל ניט שמועסען מיט אים, מיט׳ן פרעמיער פון ישראל?

דער „עין בעין" גיט איבער, אַז ר׳ וועלוועלע, ביים געבען זיין ענטפער, זאָל זיך האָבען פאַרטראַכט פאַר אַ ווייל און האָט געגעבען זיין ענטפער זעהר קורץ: „אַל תתוודע לרשות". אין אידיש מיינט עס: מאַך ניט קיין באַקאַנטשאַפט מיט דער מאַכט (רעגירונג).

פון דעם אופן ווי דער „עין בעין" דערצעהלט אָט די נייעס קומט אוים, אַז דער פרעמיער דוד בן־גוריון איז זעהר שטאַרק אין כעס פאַר׳ן אָפּגעבען ניט געהאַט די מעגליכקייט „דורכצולופטערען" זייערע טענות.

ווער ווייס וואָס עס וואָלט געקאָנט אַרויסקומען פון אַזאַ שמועס — האָבען געוויסע רעליגיעזע פירער געפרעגט? נאָך אַלעמען, האָבען מאַנכע באַמערקט, אַז בן־גוריון וויל נאָך געהן זעהן אַ רב איז אַ סימן, אַז ער האָט פאָרט דרך־ארץ פאַר תורה.

דער פרעמיער פון זיין זייט מעג זיך אפשר פיהלען אַביסעל אומאַנגענעם, און אפילו ברוגז׳דיג, פון דעם אָפּזאָג... פון בריסקער רב, ספּעציעל ווען ער דערמאָנט זיך, אַז דער „חזון איש" האָט אים יאָ אויפגענומען.

פאַר מיר, פונקט ווי פאַר אַנדערע, איז עס געווען אַ שטיקעלע וואונדער פאַרוואָס ר׳ וועלוועלע האָט אַנטזאָגט זיך צו שמועסען מיט בן־גוריונ׳ען, ספּעציעל איז געווען שווער צו פאַרשטעהן דעם טעם, דעם „זאָג", פון „אַל תתוודע לרשות".

אָט דער זאָג פון „אַל תתוודע לרשות" שטעהט אין „פּרקים" (פּרקי אָבות) און איז געצילט געווען געגען דער פרעמדער רוימישער מאַכט, וואָס האָט דעמאָלט געהערשט אין ארץ ישראל און אין דער וועלט בכלל. עס איז דעריבער געווען אומגלויבליך, אַז טראָץ אַלע טענות וואָס רעליגיעזע אידען האָבען צו דער ישראל רעגירונג, זאָל ר׳ וועלוועלע דאָך זיך באַנוצען מיט דעם שאַרפען „זאָג", וואָס געהט אויף די רוימער, געגען דער ישראל רעגירונג און געגען איר פרעמיער.

אָבער גראָד אין די זעלבע טעג, ווען ס׳איז אָנגעקומען אַהער די צייטונג „עין בעין", איז דאָ אויך געקומען אויף אַ קורצען באַזוך פון ירושלים הרב מנחם פּרוש, דער יונגער דינאַמישער פירער פון אגודת ישראל אין ישראל, וועלכער איז אויך באַקאַנט אַלס אַן „אָפטער גאַסט" ביים בריסקער רב אין הויז, אין ירושלים.

איך האָב זיך באַלד פּרובירט פאַרבינדען מיט׳ן גאַסט און פרעגען ביי אים וואָס ער ווייסט צו דערצעהלען וועגען דער געשיכטע.

הרב פּרוש האָט איבערגעגעבען, אַז די עצם נייעס איז אַ ריכטיגע. נאָר דער פּונקט פון „אַל תתוודע לרשות", וואָס דער „עין בעין" ברענגט, אַז דאָס זאָל האָבען ר׳ וועלוועלע געזאָגט, שטימט ניט מיט דער ווירקליכקייט. אַזעלכע „סודות", וואָס טראָגען זיך פון מויל צום מויל, האָט שוין די נאַטור, אַז יעדער לעגט צו אַ האָר און פון די האָר ווערט אָפּטמאָל אַ גאַנצע באָרד... און דעריבער איז מעגליך, אַז ביז ס׳איז געקומען די

אין ירושלים ווען דער „עין בעין" איז דאָרט ערשינען, ער איז יענעם טאָג גראָד געווען אין הויז פון ר׳ וועלוועלע בריסקער. און הרב פּרוש דערצעהלט, אַז ווען ר׳ וועלוועלע האָט געלייענט די מעשה אין דער צייטונג מיט „זיין ענטפער" צום פרעמיער, האָט ער געהאַט פון דעם גרויס עגמת נפש. דער בריסקער רב האָט געזאָגט צו הרב פּרוש און צו אַלע אַנדערע בני בית, אַז ער האָט יענעם ענטפער ניט געגעבען.

אָבער וואָס איז פאָרט יאָ געווען די אורזאַך פאַרוואָס ר׳ וועלוועלע האָט זיך ענטזאָגט אויפצונעמען דעם פרעמיער בן־גוריון — האָב איך געפרעגט?

דער אמת איז אַ סך פּשוט׳ער, האָט הרב פּרוש געזאָגט צו מיר, און ער האָט מיר דערצעהלט די אמת׳ע אורזאַך, גענוי ווי ער האָט עס אַליין געהערט פון בריסקער רב׳ס מויל.

דער בריסקער רב האָט געזאָגט: „אַזוי ווי ער פיהלט לעצטענס ניט אַמבעסטען אין געזונט (ער ליידט פון עטליכע קראַנקהייטען און האָט גאַנץ אָפט גרויסע פיזישע וועהטאָגען), דעריבער האָט דער רב חושש געווען, אַז עס קאָן דאָך פּאַסירען, אַז גראַד פּונקט ווען ער וועט האַלטען אין מיטען שמועסען מיט דעם פרעמיער זאָל ער פּלוצלונג אָנהויבען צו פיהלען שלעכט.

און דער בריסקער רב האָט פאָרגעזעצט:

בן־גוריון איז דאָך מלכות, ער איז דאָך דער פרעמיער פון מדינת ישראל, און בשעת מען רעדט מיט אַ הויכער מלוכה־פּערזענליכקייט דאַרף מען זיין אין אַ גוטער שטימונג. מען דאַרף אויפנעמען „מלכות" ווי עס פּאַסט פאַר מלכות. און דעריבער האָט ער איבערגעטראַכט, אַז פיליכט וועט ער ניט קאָנען אויפנעמען דוד בן־גוריון ווי עס פּאַסט פאַר זיין כבוד וועגען."

אָבער מאַנכע מענשען וועלען פונדעסטוועגען פרעגען:

„פאַרוואָס האָט דער בריסקער רב דאָך ניט אויפגענומען דוד בן־גוריונ׳ען?"

נאָך אַלעמען איז דאָך צו פאַרשטעהן, אַז בן־גוריון האָט אים ניט געשטעלט קיין באַשטימטע צייט, אין אַ באַשטימטען טאָג, פאַר דעם שמועס. קודם האָט בן־גוריון ניט געבעטען דעם רב קומען צו זיך. ער איז געווען וויליג צו געהן צום רב. שוין פון דעם אַליין קאָן מען דאָך זעהן, אַז בן־גוריון האָט זיך געוואָלט צופּאַסען מיט זיין צייט צום בריסקער רב׳ס באַקוועמליכקייט. בלייבט דאָך ווידער די אויבענדערמאָנטע פראַגע.

נאָר די וואָס קאָנען גוט דעם בריסקער רב מיט זיין הנהגה וועלען עס קאָנען ווי עס איז פאַרשטעהן, כאָטש עס וועלען זיכער זיין אויך אַזעלכע וואָס וועלען ציען פון דעם אַנדערע פּירושים און אַנדערע מסקנות.

אָבער וואָס מען זאָל ניט אַריינטייטשען אין דער געשיכטע, קלאָר בלייבט אָבער צוויי זאַכען: ערשטענס, אַז בן־גוריון, וואָס זאָגט שטענדיג, אַז מדינת ישראל איז „אַ מדינה פון געזעץ" און ניט „אַ מדינה פון הלכה" האָט דאָך פאַרבויגען דעם כבוד פון מלכות פאַר׳ן כבוד פון רבנות. און צווייטענס,

זעהר שטארק אין כעם פאר׳ן אפ־
זאג...

נאר קודם איינעגע קורצע ווער־
טער וועגן בריסקער רב.

דער בריסקער רב, ר׳ וועלוועלע סאלאווייטשיק, שטאמט פון דער בארימטער וואלאזשינער דינאס־טיע. ער איז דער זוהן פון דעם וועלט־בארימטען גאון רבי חיים בריסקער. נאך דער פטירה פון זיין פאטער ביז דער לעצטער מלחמה איז ער געווען רב פון בריסק. אין דער צייט פון דער מלחמה האט ער זיך געראטעוועט קיין ארץ ישראל. אין ישראל האלט ניט רבי וועלווע־לע אפיציעל קיין רבנישע שטעלע. אבער ער איז נאך אלץ דארט דער בארימטער בריסקער רב, אזוי ווי מען רופט אים אין דער אידישער וועלט.

און נאך מער:

רבי וועלוועלע איז היינט אין דער תורה־וועלט פאררעכענט פאר איי־נעם פון די געציילטע גרעסטע רבנישע פערזענליכקייטען. צו זיין ווארט הערען זיך צו אלע רבנים און אלע ישיבה בחורים מיט גרוים יראת הכבוד.

ווען עפעס קומט פאר אין ישראל ווילען אלע הערען, קודם כל, וואס זאגט רבי וועלוועלע? מען קאן אפילו זאגען, צי דירעקט, צי אינ־דירעקט הערען זיך־צו צו אים די רעליגיעזע פארשטעהער פון דער רעגירונג און פון דער כנסת. זיין השפעה אין די רעליגיעזע קרייזען אין ישראל ווי איבער דער וועלט איז זעהר גרויס, און עס פארשטעהט זיך, אז מסתמא ניט זעלטען איז אויסגעקומען בן־גוריון׳ען צו הע־רען ווי רעליגיעזע פירער דערמא־נען ר׳ וועלוועלע׳ס מיינונג אין געוויסע ענינים, ווי מען פלעגט דערמאנען מיט עטליכע יאר צוריק די מיינונג פון דעם בארימטען „חזון איש” פון בני ברק, וועלכער איז נפטר געווארען מיט פינף יאר צוריק.

דער לעזער וועט זיך דערמאנען, אז מיט זעקס יאר צוריק האט בן־גוריון באזוכט דעם „חזון איש” אין בני ברק און האט געהאט א שמועס מיט אים.

נאך דער פטירה פון „חזון־איש” איז פארבליבען ר׳ וועלוועלע, לאי״ט, ווי שוין דערמאנט, פון די געציילטע גדולי הדור אויף וועמען אלע רעליגיעזע פירער און רבנים קוקען ארויף, און צו וועמענ׳ס ווארט זיי הערען זיך צו.

און דעריבער איז צו פארשטיין וואָרום בן־גוריון האט איצט גע־וואלט געהן זעהן ר׳ וועלוועלע׳ן. עס איז מסתמא דער זעלבער מא־טיוו וואס האט אים פריהער גע־פירט קיין בני ברק צום „חזון איש”.

אבער לײדער איז דער צוזאמענ־טרעף ניט פארגעקומען. און א סך רעליגיעזע אידען האלטען, אז עס איז א שאד וואס די צוויי גרויסע פירער, פון די צוויי לאגערען, הא־

נייעם צום „עין בעין” איז צו דער מעשה צוגעקלעפט געווארען דער „זאג” פון „פרק”, פון „אל תתוודע לרשות”.

הרב מנחם פרוש איז נאך געווען

אז אויך ר׳ וועלוועלע, טראץ דעם וואס ער האט ניט אויפגענומען בן־גוריונ׳ען, האט ערקלערט, אז די איינציגע סיבה פאר דעם איז ווי־דער געווען צוליב׳ן כבוד פון מלכות.